

Mišljenje pacijenata, medicinskih sestara i tehničara o vidljivim tjelesnim tetovažama.

Čordaš, Ines

Undergraduate thesis / Završni rad

2018

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Faculty of Medicine / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Medicinski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:152:587900>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-03-29**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the Faculty of Medicine Osijek](#)

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU

MEDICINSKI FAKULTET OSIJEK

Sveučilišni preddiplomski studij Sestrinstvo

Ines Čordaš

**MIŠLJENJE PACIJENATA,
MEDICINSKIH SESTARA I
TEHNIČARA O VIDLJIVIM TJELESNIM
TETOVAŽAMA**

Završni rad

Osijek, 2018.

Rad je ostvaren na Klinici za kirurgiju te Zavodu za ortopediju i traumatologiju Kliničkog bolničkog centra Osijek.

Mentor rada: doc. dr. sc. Krešimir Šolić, dipl. ing.

Rad ima 23 lista, 8 tablica.

Zahvala

Zahvaljujem mentoru doc. dr. sc. Krešimiru Šoliću, dipl. ing. koji je pratio proces pisanja završnog rada i koji me je svojim znanjem savjetovao i usmjeravao prema završetku studija. Također zahvaljujem medicinskim sestrama/tehničarima na Klinici za kirurgiju te na Zavodu za ortopediju i traumatologiju Kliničkog bolničkog centra Osijek koji su izdvojili svoje slobodno vrijeme te ispunili anketni upitnik.

Na kraju zahvaljujem svojoj obitelji na podršci tijekom cijelog školovanja i završetka studija.

SADRŽAJ

1. UVOD	1
1.1. Povijest tetovaža	1
1.2. Tetovaže danas	3
1.3. Uklanjanje tetovaža	3
1.4. Važnost vanjskog izgleda medicinske sestre	4
1.5. Istraživanje pod nazivom „Patients’ Perceptions of Patient Care Providers With Tattoos and/or Body Piercings“	4
1.6. Stigmatizacija i diskriminacija	5
2. CILJ ISTRAŽIVANJA	6
3. ISPITANICI I METODE	7
3.1. Ustroj studije.....	7
3.2. Ispitanici	7
3.3. Metode	7
3.4. Statističke metode.....	8
4. REZULTATI.....	9
5. RASPRAVA	16
6. ZAKLJUČAK	21
7. SAŽETAK	22
8. SUMMARY	23
9. LITERATURA	24
10. ŽIVOTOPIS	25
11. PRILOZI.....	26

1. UVOD

Prosudbu o nama ljudi donose u prvih 12 sekundi interakcije (1). S obzirom na to, često imaju predrasude, kako pozitivne tako i negativne, samo na osnovi onog što vide (2). Osim odjeće, frizure i boje kose, zasigurno će zamijećeni ostati i tjelesni ukrasi poput piercinga i tetovaže.

1.1. Povijest tetovaža

Riječ *tatauiranje*, ili *tetoviranje*, kako je već uvriježeno iskrivljeno govoriti, dolazi od tahićanske riječi *tatau*, što znači tuckati. Iako smo je preuzeli od Tahićana, to ne znači da su oni izumitelji takva načina ukrašavanja tijela (3). Najstarije tetovaže na svijetu pronađene su u tirolskim Alpama na smrznutom čovjeku koji je kasnije nazvan Ötzi. Ispitivanja su pokazala da je živio 3300 godina prije Krista, a kada se smrznuo imao je između 25 i 35 godina. Ötzijevo tijelo bilo je prekriveno s više od 50 tetovaža. Tetovaže su bile u obliku križa i linija, stvorene malim rezovima u koje je unesen ugljen. Nakon proučavanja Ötzijevih kostiju, zračenjem je dokazana ortopedska bolest u područjima gdje su bile prisutne tetovaže, što upućuje na to da su te tetovaže bile povezane s oblikom otklanjanja boli sličnim akupunkturi (4).

U srednjem vijeku Crkva je zabranila tetoviranje i ono je u Europi gotovo zaboravljeno, a koliko je bilo rašireno svjedoči i zapis rimskoga pisca Plinija. On je zabilježio da je način ukrašavanja tijela nanošenjem boje ispod kože bio poznat starim narodima Dačanima, Tračanima, Sarmatima i Ilirima, a na sjeveru Skitima i Agatircima. Tetoviranje u Europi zapisano je i u bilješkama "oca povijesti" Herodota, iz kojih je vidljivo da su se svi tračanski plemići označavali tetoviranim znakovljem. Osim toga, Tračani su držali da su najprivlačnije žene one koje su najbogatije tetovirane. Dakle, jedan od razloga zbog kojega su se ljudi tetovirali bilo je ukrašavanje, no činili su to i radi pukog označavanja. Artemidor, koji je živio oko 100. godine prije Krista, zapisao je da su Goti tako označavali svoje robove. I Rimljani su tetovirali svoje robove, ali i kriminalce. Još starije tetovaže pronađene su na nubijskim i egipatskim mumijama iz 2000. godine prije Krista (3).

Kao primjer kako tetoviranje može obraniti čast, pa čak i spasiti život, najbolje služi podatak o Hrvatima iz Bosne, osobito oko Kraljeve Sutjeske. One su, naime, za vrijeme turske vlasti po rukama i licu tetovirale križeve i druge kršćanske simbole, te tako bivale odbojne turskim osvajačima koji su ih ostavljali na miru i nisu ih htjeli silovati ili ubiti (3).

Najjednostavnije se tetoviraju domoroci iz brazilskih prašuma. Oni se malenom spravom grebu po licu i rukama jer, tako vjeruju, pojačavaju svoj vid i mišićnu snagu. Slično čine i Indijanci plemena Cherokee u Sjevernoj Americi. I eskimsko pleme Angmagsalik tetovira nekoliko crta po mišiću ruke i zglobu da bi mogli bolje rukovati harpunom te tako imati bolji ulov. U Japanu je poznat običaj tetoviranja pripadnika tajnih društava Yakuza svaki puta kada ubiju neprijatelja. Oni koji imaju više tetovaža, više ih se i cijeni u skupini. Pripadnice plemena Ainu iz sjevernog dijela Japana pomoću noža i čađe tetovirale su si ispod nosa guste crne brkove (3).

Za najtetoviraniji narod na svijetu slove novozelandski Maori. Prema njihovom vjerovanju tetoviranje je pružalo zaštitu od zla i počinjalo je vrlo rano u mladosti. Bilo je strogo određeno pravilima. Ritual tetoviranja ponavljao se pa je nakon nekoliko godina pripadnik plemena bio tako temeljito oslikan da se ispod tetovaže koža lica gotovo nije ni vidjela (3).

Tamnoputa plemena imala su veliki problem kako tetovirati kožu, a da slika bude vidljiva. Stoga su morali primjenjivati drukčiju vrstu tetoviranja, zarezivanje kože ostrim predmetima te njezino ispunjavanje čađom. Nakon bolnog oporavka na koži ostaju reljefna ispupčenja, koja se doimaju kao prava umjetnička djela (3).

Kada su pomorci vratili Europljanima tetoviranje, počinju se pojavljivati, ponajprije u trgovačkim lukama, radionice u kojima su tatu-slikari praznovjernim pomorcima na tijela oslikavali zmajevе, čudovišta, ali i križeve te, dakako, imena žena. Fenomen tetoviranja zahvaćao je sve više i vojnike koji su se borili pod različitim zastavama diljem svijeta (3).

Od kraja 18. stoljeća tetoviranje se naglo širilo i razvijalo, a 1891. godine Samuel O'Really iz New Yorka izumio je za to prvi električni stroj. Bila je to, moglo bi se reći, revolucija u tetoviranju. Skraćeno je vrijeme izrade tetovaže, a umjetnici su mogli razmahati svoju maštu i raditi slike po tijelu u više boja. Tetovaža je i u ne tako davna vremena služila kao oblik obilježavanja. U 19. stoljeću, baš kao i nekad Tračani, tetovirali su se pripadnici ruske i britanske kraljevske obitelji. U SAD-u i Velikoj Britaniji u tom su stoljeću tetovirani dezerteri. Oznakama po tijelu obilježavani su i zatvorenici u sibirskim gulazima te nesretnici iz nacističkih koncentracijskih logora.

Sredinom šezdesetih godina prošloga stoljeća svijet je iznova poludio za tetoviranjem. Rokeri na motorima obično na ramenu daju nacrtati logotip svog omiljenog motora, a zatim i

druge crtarije. Stvarni život tetovaže otpočeo je pomicanjem granica u glazbi, slikarstvu i uopće liberalizacijom odnosa u društvu. Tetovaže su postale zaštitni znak određenih društvenih subkulturnih skupina te one određuju i njihovu pripadnost (3).

1.2. Tetovaže danas

Posljednjih godina tetoviranje je postalo vrlo popularno, pa svaki veći grad ima barem nekoliko takvih radionica u kojima nerijetko tetoviraju i pravi slikari. Onima koji žele sami odabrati motiv tetovaže koju će nositi odgovor danas daje internet, koji sve više zamjenjuje brojne specijalizirane časopise. Ako im se neki motiv sviđa, dovoljno je da ga pozovu u svoje računalo, uključe digitalni aparat za tetoviranje *Parlour Maid*, koji se može priključiti na računalo, i moderni aparat sam obavlja tetoviranje.

Tetoviranje je danas najčešće povezano s modnim kretanjima. Vrlo su moderni madeži, zatim kineska slova i znakovi za zdravlje, sreću, ljubav i uspjeh, potom ruže, tigrovi, lavovi, zmajevi i, naravno, dupini. Veličina tetovaže ide od malih diskretnih sličica na različitim dijelovima tijela do velikih slika koje nerijetko prekrivaju čitavu kožu.

Je li pametno trajno tetovirati tijelo ili nije? To pitanje staro je koliko i tetovaža. Dok se u nekim dijelovima svijeta osporava, u drugima je tetovaža ravna vrhunskoj umjetnosti te čak predstavlja privilegiju pojedinaca. Permanentna ili trajna tetovaža aplicira se ubadanjem pomoću maloga električnog aparata na principu pištolja. Za obojenje kože koriste se kemijski spojevi polisporin i PPD S, odnosno P-fenildiamin sulfat. Duljina tretmana ovisi o veličini i karakteru slike te o vrsti i kakvoći kože. Treba imati na umu da permanentna tetovaža ostaje na koži cijeli život i intenzitet boje ne slabi (3).

1.3. Uklanjanje tetovaža

Moguće je kirurško uklanjanje određenim dermoabrazivnim metodama, pa čak i skidanje dijela kože. Ove su metode invazivne i mogu kao posljedicu imati ožiljke. Nije preporučljivo tetoviranje osoba koje boluju od HIV-a, hepatitisa i hemofilije, jer one imaju nešto drugačiju strukturu stanica kože, a i sam čin tetoviranja mogao bi uzrokovati dodatne medicinske probleme. Prilikom stavljanja trajne tetovaže na tom se dijelu tijela nerijetko pojavi i pokoja kapljica krvi, stoga svi instrumenti i oprema moraju biti sterilni, a igla za tetoviranje jednokratna. Na taj se način eliminiraju rizici prijenosa određenih zaraznih bolesti.

Postoje neke naznake kako tetoviranje može uzrokovati određene zdravstvene teškoće, prvenstveno prijenos hepatitisa C. No ne postoji nikakva čvrsta poveznica tetoviranih osoba i osoba zaraženih virusom hepatitisa C, stoga ovo ostaje samo indicija (3).

1.4. Važnost vanjskog izgleda medicinske sestre

Prosudbu profesionalnih kvaliteta pacijent donosi vrlo brzo u prvom susretu i upravo ta prosudba može uvelike utjecati na izgradnju povoljnog terapijskog odnosa. Sasvim je očekivano da je društvo razvilo percepciju o tome kako bi se medicinska sestra trebala ponašati, koje bi kvalitete trebala posjedovati te kako bi trebala izgledati. Pacijent ta očekivana ponašanja i očekivani vanjski izgled medicinske sestre u prvoj interakciji svakako ima na umu, stoga, medicinske sestre mogu propustiti priliku za izgradnju terapijskih odnosa s pacijentima na temelju svoga vanjskog izgleda (uniforma, prisutnost tetovaža i piercinga) (2). I docentica Prlić u svojem udžbeniku kaže: “Uredna i lijepo njegovana sestra (uredne kose, nenapadno namazanog lica, urednih ruku, čistih, njegovanih i podrezanih nokata bez laka, bez prodornih mirisa) i izglačanoj odjeći sa značkom i identifikacijskom karticom, te urednom obućom, psihički povoljno djeluje na bolesnika i odgojno na sredinu u kojoj radi” (5). Pacijentovo prosuđivanje medicinske sestre može utjecati na njihovo ponašanje na način kao što je spremnost za dijeljenje osobnih podataka tijekom procjene ili otvorenost i lako prihvaćanje edukacijskih sadržaja i terapijskih intervencija koje medicinska sestra izvodi. Sestrinska njega bazira se na interakciji medicinske sestre i pacijenta i uvelike ovisi o pacijentovoj percepciji medicinske sestre. Interakcije su usmjerene na ciljeve i uspješne ako je percepcija onih koji sudjeluju u interakciji točna. Stoga pacijentova percepcija medicinske sestre može utjecati na sposobnost uspostavljanja pozitivnog odnosa i uspješnog ishoda (6).

1.5. Istraživanje pod nazivom „Patients’ Perceptions of Patient Care Providers With Tattoos and/or Body Piercings“

U istraživanju provedenom na ispitanicima koji su imali 46 i više godina, ispitanicima su dane fotografije u boji na kojima su se nalazile medicinske sestre i medicinski tehničari, odjeveni u jednake plave uniforme. Na temelju tih fotografija ispitanici su procjenjivali profesionalne kvalitete osoba sa fotografija. Rezultati istraživanja pokazali su da se medicinski tehničari s vidljivim tetovažama rijetko percipiraju s više profesionalnih kvaliteta nego njihove

netetovirane kolege, a profesionalne kvalitete medicinske sestre s vidljivim tetovažama bile su procijenjene najnepovoljnije. Spol ispitanika nije utjecao na rezultate, a 22 % ispitanika imalo je tetovaže. Također, utvrđeno je da ispitanici uz medicinske sestre s vidljivim tjelesnim tetovažama povezuju veću impulzivnost te smatraju da traže više pažnje nego njihovi kolege bez vidljivih tjelesnih tetovaža (7-8).

1.6. Stigmatizacija i diskriminacija

Istraživanja ukazuju na to da se broj tetoviranih muškaraca i žena, svih dobnih skupina, a posebno mladih, stalno povećava. Iako postaju sve prihvaćenije u društvu, pojedinci ih još uvijek povezuju s negativnim i društvu neprihvatljivim stvarima. Tetovirane osobe često su izložene stigmatizaciji, kako u privatnom tako i u poslovnom svijetu (8-9). Samim time, nameće se pitanje ima li u sestrinstvu mjesta za tetovaže te izlažu li se medicinske sestre s vidljivim tjelesnim tetovažama riziku da budu okarakterizirane kao neprofesionalne, tj. manje profesionalne od medicinskih sestara bez vidljivih tjelesnih tetovaža. Osim već spomenutog mišljenja pacijenata o vidljivim tjelesnim tetovažama na medicinskim sestrama i tehničarima, ispitivat ću i mišljenje medicinskih sestara o vidljivim tjelesnim tetovažama na pacijentima. Tijekom sestrinske skrbi medicinske sestre zbrinjavaju veliki broj pacijenata koji se razlikuju po mnogim, što fizičkim tako i psihičkim značajkama. U svojoj procjeni pacijenata često podliježu stereotipima. O njima govorimo kada o pojedinom pacijentu donosimo određene zaključke na temelju njegove nacionalne ili rasne pripadnosti, razine obrazovanja, izgleda i drugih obilježja (10). Kada se negativne težnje, proizašle iz stereotipnih uvjerenja, izraze u ponašanju usmjerenom prema pripadniku neke skupine, u osporavanju njihova prava da ravnopravno sudjeluju u svim oblicima socijalnog života govorimo o diskriminaciji (11). Diskriminacija (lat. *discriminare*) je nejednako postupanje prema osobi utemeljeno na nekoj njezinoj karakteristici ili više njih. Izdvajanje ljudi na temelju njihove nacionalnosti, rase, socijalnog položaja, religije, spola, seksualne orijentacije, fizičkih ili psihičkih mogućnosti, bolesti ili genetske karakteristike smatra se kršenjem čovjekova dostojanstva, osnovnih ljudskih i zakonskih prava (12).

2. CILJ ISTRAŽIVANJA

Cilj ovog istraživanja bio je ispitati mišljenje pacijenata, medicinskih sestara i tehničara o vidljivim tjelesnim tetovažama te usporediti njihova mišljenja.

Podciljevi istraživanja su:

1. Utvrditi mišljenje pacijenata o vidljivim tjelesnim tetovažama na medicinskim sestrama i tehničarima.
2. Utvrditi mišljenje medicinskih sestara i tehničara o vidljivim tjelesnim tetovažama na pacijentima o kojima skrbe.
3. Usporediti mišljenja o vidljivim tjelesnim tetovažama između pacijenata i medicinskih sestara/tehničara.

3. ISPITANICI I METODE

3.1. Ustroj studije

Provedeno istraživanje ustrojeno je kao presječno istraživanje.

Pacijenti su bili isključeni iz ispitivanja ukoliko su bili u izolaciji zbog infekcije ili su imali akutni neurološki ili psihološki nedostatak koji mijenja njihovu sposobnost za ispunjavanje ankete.

3.2. Ispitanici

Istraživanje je provedeno na Klinici za kirurgiju te na Zavodu za ortopediju i traumatologiju Kliničkog bolničkog centra Osijek (KBCO), u razdoblju od srpnja do kolovoza 2017. godine, uz suglasnost predstojnika Klinike i Zavoda i odobrenje Povjerenstva za etička i staleška pitanja medicinskih sestara i tehničara Kliničkog bolničkog centra Osijek. Uzorak je bio prigodan, a sastojao se od prva 64 pacijenta zatečena na bolničkom liječenju te prvih 64 zdravstvenih djelatnika koji su radili u vremenima ispitivanja. Ispitana su 38 muškarca (53,3 %), od kojih su 35 bili pacijenti, a 3 medicinski tehničari. Ispitano je 90 žena (46,7 %), od kojih su 29 bile pacijentice, a 61 medicinske sestre. Ispitanici su u dobi od 18 do 94 godine.

3.3. Metode

Kao instrument istraživanja koristila sam izvorni upitnik, a anketiranje je bilo anonimno.

Upitnik ima tri cjeline:

1. Demografska pitanja (spol, dob i mjesto stanovanja), pitanje o postojanju tetovaže kod ispitanika, pitanje o tome kako bi se ispitanici osjećali u prisustvu tetovirane osobe, kao i pitanje o tome postoji li razlika u mišljenju o tetoviranoj osobi s obzirom na njezin spol.

2. Sedam pitanja kojima se ispituje mišljenje ispitanika o vidljivim tjelesnim tetovažama. Pacijenti su odgovarali na pitanja vezana za vidljive tjelesne tetovaže kod zdravstvenih djelatnika, a zdravstveni su djelatnici su odgovarali na pitanja vezana za vidljive tjelesne tetovaže kod pacijenata. Odgovori su stupnjevani od "uopće se ne slažem" do "u potpunosti se slažem" (Likert skala od 5 stupnjeva).

3. Pet pitanja kojima se ispituje znanje ispitanika o tetovažama, nuspojavama te posljedicama tetoviranja s mogućim odgovorima „Točno“ ili „Netočno“.

Upitnik ima dvije inačice koje se minimalno razlikuju, jer su prilagođene pojedinoj od dviju ispitivanih skupina (pacijenti te medicinske sestre i tehničari). Razlike su minimalne kako bi se podatci obje nezavisne skupine ispitanika mogli statistički uspoređivati. U istoj tvrdnji zamijenjeno je naprimjer "tetovaže odražavaju karakter zdravstvenog djelatnika" s "tetovaže odražavaju karakter pacijenta". Obje inačice ankete nalaze se u prilogu (Prilog 2 i Prilog 3).

3.4. Statističke metode

Kategorijski podatci predstavljani su apsolutnim i relativnim frekvencijama. Numerički podatci opisani su medijanom i granicama interkvartilnog raspona. Razlike kategorijskih varijabli testirane su χ^2 testom, a po potrebi Fisherovim egzaktnim testom. Normalnost raspodjele numeričkih varijabli testirana je Kolmogorov-Smirnovljevim testom. Numeričke varijable u slučaju 3 i više nezavisnih skupina zbog odstupanja od normalne raspodjele testirane su Kruskal-Wallisovim testom. Sve P vrijednosti dvostrane su. Razina značajnosti postavljena je na $P = 0,05$. Za statističku analizu korišten je statistički program SPSS (inačica 24.0, SPSS Inc., Chicago, IL, SAD).

4. REZULTATI

U istraživanju je sudjelovalo 128 ispitanika u dvijema skupinama. U ispitivanoj skupini pacijenata sudjelovalo je 35 ispitanika te 29 ispitanica, dok je u ispitivanoj skupini zdravstvenih djelatnika sudjelovalo 3 medicinska tehničara te 61 medicinska sestra.

U ispitivanoj skupini pacijenata, značajno je više ispitanika u dobnim skupinama od 51 do 61 te od 62 do 72 godine, za razliku od ispitivane skupine zdravstvenih djelatnika gdje je značajno više ispitanika u dobnim skupinama od 29 do 39 te od 40 do 50 godina. Zdravstvenih djelatnika koji su stariji od 61 godine nije bilo (χ^2 test, $P = 0,04$) (Tablica 1).

Tablica 1. Broj ispitanika prema spolu, dobi i mjestu stanovanja

	Broj (%) ispitanika		P*
	Pacijenti	Medicinske sestre/tehničari	
Spol			
Muško	35 (55)	3 (5)	0,25
Žensko	29 (45)	61 (95)	
Dob (u godinama)			
18 – 28	6 (9)	8 (12)	0,04
29 – 39	4 (6)	21 (33)	
40 – 50	11 (17)	19 (30)	
51 – 61	15 (24)	16 (25)	
62 – 72	19 (29)	0 (0)	
73 – 83	8 (13)	0 (0)	
84 – 94	1 (2)	0 (0)	
Mjesto stanovanja			
U gradu	29 (45)	33 (52)	0,46
U prigradskom naselju	11 (17)	11 (17)	
Na selu	24 (38)	20 (31)	
Ukupno	64 (100)	64 (100)	

*Fisherov egzaktni test * χ^2 test

U ispitivanoj skupini pacijenata, 15 ispitanika ima jednu ili više tetovaža, dok 43 ispitanika nemaju, niti žele imati tetovažu. U ispitivanoj skupini zdravstvenih djelatnika 13 ispitanika ima tetovažu/e, 38 nema, ali 13 ispitanika razmišlja o tetoviranju (Tablica 2).

Tablica 2. Broj ispitanika s obzirom na tetovaže

Imate li tetovažu?	Broj (%) ispitanika		P*
	Pacijenti	Medicinske sestre/tehničari	
Da, više njih	9 (14)	6 (9)	0,79
Da, jednu	6 (9)	7 (11)	
Ne, ali razmišljam	6 (9)	13 (20)	
Ne, ne želim	43 (67)	38 (60)	
Ukupno	64 (100)	64 (100)	

* χ^2 test

U ispitivanoj skupini pacijenata, od ukupno 64 ispitanika, njih 8 ne bi uopće htjelo da im prilazi tetovirani zdravstveni djelatnik, dok suprotno tomu, niti jedan zdravstvenik nije odgovorio kako ne bi htio da mu prilazi tetovirani pacijent. Zdravstveni bi se djelatnici češće osjećali opušteno u društvu tetoviranog pacijenta, nego li pacijent u društvu tetoviranog zdravstvenog djelatnika (χ^2 test, P = 0,002). Više od 60 % i pacijenata i zdravstvenih djelatnika ne bi uopće pridavalo pažnju tomu ima li zdravstveni djelatnik ili pacijent tetovažu (Tablica 3).

Tablica 3. Osjećaji pacijenata i zdravstvenih djelatnika vezani za tetovaže

Kada bi se o meni brinuo tetovirani zdravstveni djelatnik/ kada bih se brinuo/la o tetoviranom pacijentu, osjećao/la bih:	Broj (%) ispitanika		P*
	Pacijenti	Medicinske sestre/tehničari	
Opuštenost, volim tetovaže	8 (13)	21 (33)	0,002
Nelagodu i nevjericu	6 (10)	2 (3)	
Ne bih da mi taj zdravstveni djelatnik/pacijent prilazi	8 (13)	0 (0)	
Ne bih tome pridodao/la pažnju	42 (66)	41 (64)	
Ukupno	64 (100)	64 (100)	

* χ^2 test

Od ukupno 64 ispitanika pacijenata, njih 39 odobrava tetovaže na zdravstvenim djelatnicima, 18 ne odobrava uopće, dok su podijeljenih mišljenja oko (ne)odobravanja na muškarcima i ženama. Suprotno njima, 54 zdravstvena djelatnika odobrava tetovaže na pacijentima, 3 uopće ne odobrava, a 7 zdravstvenih djelatnika tetovaže odobrava samo na ženama (Tablica 4.)

Tablica 4. Mišljenje pacijenata i zdravstvenih djelatnika o tetovažama

Imam jednako mišljenje o tetovažama na zdravstvenim djelatnicima/pacijentima bez obzira na spol	Broj (%) ispitanika		P*
	Pacijenti	Medicinske sestre/tehničari	
Da, odobravam ih i na muškarcima i ženama	39 (61)	54 (86)	0,36
Da, ne odobravam ih niti na muškarcima niti na ženama	18 (28)	3 (5)	
Ne, odobravam ih na ženama, ali ne na muškarcima	3 (5)	7 (11)	
Ne, ne odobravam ih na ženama, ali odobravam na muškarcima	4 (6)	0 (0)	
Ukupno	64 (100)	64 (100)	

* χ^2 test

Pacijenti se uglavnom niti slažu niti ne slažu s tvrdnjom da tetovaže odražavaju karakter zdravstvenog djelatnika. U većini se u potpunosti slažu da s tetoviranim zdravstvenim djelatnikom mogu otvoreno razgovarati te osjećaju jednaku količinu poštovanja i sigurnosti. Pacijenti su podijeljenih mišljenja između niti se slažem niti se ne slažem te uopće se ne slažem oko tvrdnji vezanih za impulzivnost, prihvaćenost u okolini te u to da su zdravstveni djelatnici s tetovažom sigurniji u sebe od onih bez tetovaže (Tablica 5).

Tablica 5. Mišljenje pacijenata o vidljivim tetovažama na zdravstvenim djelatnicima

Tvrdnja	Broj (%) ispitanika					Ukupno
	1 - uopće se ne slažem	2 - djelomično se ne slažem	3 - niti se slažem, niti se ne slažem	4 - djelomično se slažem	5 - u potpunosti se slažem	
Tetovaže odražavaju karakter zdravstvenog djelatnika.	20 (31)	3 (5)	30 (47)	5 (8)	6 (9)	64 (100)
Sa zdravstvenim djelatnikom s tetovažom mogu otvoreno razgovarati isto kao sa zdravstvenim djelatnikom bez tetovaže.	2 (3)	5 (8)	11 (17)	6 (9)	40 (63)	64 (100)
Prema zdravstvenom djelatniku s tetovažom osjećam jednaku dozu poštovanja kao i prema zdravstvenom djelatniku bez tetovaže.	1 (2)	5 (8)	11 (17)	6 (9)	41 (64)	64 (100)
Pored zdravstvenog djelatnika s tetovažom osjećam se jednako sigurno kao i pored zdravstvenog djelatnika bez tetovaže.	1 (2)	4 (6)	17 (27)	6 (9)	36 (56)	64 (100)
Zdravstveni djelatnik s tetovažom impulzivniji je od zdravstvenog djelatnika bez tetovaže.	21 (33)	6 (9)	29 (46)	4 (6)	4 (6)	64 (100)
Zdravstveni djelatnik s tetovažom sigurniji je u sebe od zdravstvenog djelatnika bez tetovaže.	29 (45)	3 (5)	25 (39)	3 (5)	4 (6)	64 (100)
Zdravstveni djelatnik s tetovažom prihvaćeniji je u svojoj okolini od zdravstvenog djelatnika bez tetovaže.	30 (47)	6 (9)	24 (38)	2 (3)	2 (3)	64 (100)

Zdravstveni djelatnici podijeljenih su mišljenja od uopće se ne slažem pa sve do u potpunosti se slažem da tetovaže odražavaju karakter pacijenta. Zdravstveni djelatnici u potpunosti se slažu kako prema pacijentima s tetovažom mogu otvoreno razgovarati, osjećaju jednaku količinu poštovanja te osjećaju sigurnosti kao i prema pacijentima bez tetovaže. Mišljenje zdravstvenih djelatnika o impulzivnosti pacijenata s tetovažom proteže se od uopće

se ne slažem pa sve do u potpunosti se slažem, dok se mišljenje o tvrdnji da je pacijent s tetovažom sigurniji u sebe te prihvaćeniji u svojoj okolini od pacijenta bez tetovaže proteže od uopće se ne slažem do niti se slažem niti se ne slažem (Tablica 6).

Tablica 6. Mišljenje zdravstvenih djelatnika o vidljivim tetovažama na pacijentima

Tvrdnja	Broj (%) ispitanika					Ukupno
	1 – uopće se ne slažem	2 - djelomično se ne slažem	3 - niti se slažem, niti se ne slažem	4 - djelomično se slažem	5 - u potpunosti se slažem	
Tetovaže odražavaju karakter pacijenta.	13 (20)	1 (2)	15 (23)	8 (13)	27 (42)	64 (100)
S pacijentom s tetovažom mogu otvoreno razgovarati isto kao s pacijentom bez tetovaže.	0 (0)	1 (2)	0 (0)	7 (11)	56 (87)	64 (100)
Prema pacijentu s tetovažom osjećam jednaku dozu poštovanja kao i prema pacijentu bez tetovaže.	0 (0)	0 (0)	0 (0)	5 (8)	59 (92)	64 (100)
Pored pacijenta s tetovažom osjećam se jednako sigurno (zaštićeno) kao i pored pacijenta bez tetovaže.	1 (2)	1 (2)	3 (5)	9 (14)	50 (78)	64 (100)
Pacijent s tetovažom impulzivniji/a je od pacijenta bez tetovaže.	25 (39)	6 (9)	17 (27)	12 (19)	4 (6)	64 (100)
Pacijent s tetovažom sigurniji/a je u sebe od pacijenta bez tetovaže.	24 (37)	11 (17)	19 (30)	7 (11)	3 (5)	64 (100)
Pacijent s tetovažom prihvaćeniji/a je u svojoj okolini od pacijenta bez tetovaže.	26 (41)	11 (17)	22 (34)	3 (5)	2 (3)	64 (100)

Usporedbom mišljenja pacijenata i zdravstvenih djelatnika o tetovažama pacijenti se uglavnom niti slažu niti ne slažu s tvrdnjom da tetovaže odražavaju karakter zdravstvenih

djelatnika. Pacijenti su značajnije neodlučni oko tvrdnje da mogu otvoreno razgovarati s tetoviranim zdravstvenim djelatnikom, dok su zdravstveni djelatnici u potpunosti sigurni da jednako otvoreno mogu razgovarati i s tetoviranim i netetoviranim pacijentom (χ^2 test, $P = 0,05$). Pacijenti su značajnije neodlučni oko tvrdnje da se osjećaju sigurno (zaštićeno) pored tetoviranog zdravstvenog djelatnika, dok se zdravstveni djelatnici u potpunosti osjećaju sigurno i pored tetoviranih i netetoviranih pacijenata (χ^2 test, $P = 0,03$) (Tablica 7).

Tablica 7. Usporedba mišljenja pacijenata i zdravstvenih djelatnika o tetovažama

Tvrdnja	Medijan (interkvartilni raspon)		P*
	Pacijenti	Medicinske sestre/tehničari	
Tetovaže odražavaju karakter zdravstvenog djelatnika/pacijenta.	3 (1 - 3)	4 (3 - 5)	0,54
Sa zdravstvenim djelatnikom s tetovažom/pacijentom mogu otvoreno razgovarati isto kao sa zdravstvenim djelatnikom/pacijentom bez tetovaže	5 (3 - 5)	5 (5 - 5)	0,05
Prema zdravstvenom djelatniku/pacijentu s tetovažom osjećam jednaku dozu poštovanja kao i prema zdravstvenom djelatniku/pacijentu	5 (3 - 5)	5 (5 - 5)	0,85
Pored zdravstvenog djelatnika/pacijenta s tetovažom osjećam se jednako sigurno (zaštićeno) kao i pored zdravstvenog djelatnika/pacijenta bez tetovaže	5 (3 - 5)	5 (5 - 5)	0,03
Zdravstveni djelatnik/pacijent s tetovažom impulzivniji je od zdravstvenog djelatnika/pacijenta bez tetovaže	3 (1 - 3)	3 (1 - 3,75)	0,32
Zdravstveni djelatnik/pacijent s tetovažom sigurniji je u sebe od zdravstvenog djelatnika/pacijenta bez tetovaže	1 (1 - 3)	2 (1 - 3)	0,37
Zdravstveni djelatnik/pacijent s tetovažom prihvaćeniji je u svojoj okolini od zdravstvenog djelatnika/pacijenta bez tetovaže	1 (1 - 3)	2 (1 - 3)	0,59

*Kruskal-Wallis test

Ispitanici obje ispitivane skupine smatraju kako se tetoviranje tijekom povijesti nije koristilo u svrhu otklanjanja boli, dok 4 pacijenta i 14 zdravstvenih djelatnika zna da se koristilo. Pacijenti su pokazali bolje znanje od zdravstvenih djelatnika vezano za tvrdnju da se tetoviranje danas ne koristi za postupke vezane za medicinu. Obje ispitivane skupine, čak 91 ispitanik, smatraju kako se oboljeli od epilepsije i dijabetesa ne bi smjeli tetovirati, dok samo 37 ispitanika, podjednako pacijenti i zdravstveni djelatnici, znaju da to nije točna tvrdnja. Zdravstveni djelatnici pokazali su više znanja od pacijenata o mogućim nuspojavama tetoviranja, mogućim poteškoćama prilikom medicinsko-dijagnostičkih postupaka uzrokovanih tetovažama te da tetovirane osobe mogu biti dobrovoljni darivatelji krvi (Tablica 8).

Tablica 8. Usporedba znanja pacijenata i zdravstvenih djelatnika o tetoviranju

Tvrdnje	Broj (%) ispitanika			P*
	Pacijenti	Medicinske sestre/tehničari	Ukupno	
Tetoviranje se kroz povijest koristilo u svrhu otklanjanja boli.				
Točno	4 (6)	14 (22)	18 (14)	0,16
Netočno	60 (94)	50 (78)	110 (86)	
Tetoviranje se danas ne koristi za postupke vezane za medicinu.				
Točno	30 (47)	48 (75)	78 (61)	0,37
Netočno	34 (53)	16 (25)	50 (39)	
Tetovirati se ne bi smjeli oboljeli od epilepsije i dijabetesa.				
Točno	45 (70)	46 (75)	91 (71)	0,11
Netočno	19 (30)	18 (25)	37 (29)	
Moguće nuspojave tetoviranja su tetanus, HIV virus, hepatitis, herpes.				
Točno	54 (84)	61 (95)	115 (90)	0,45
Netočno	10 (16)	3 (5)	13 (10)	
Tetovaže mogu uzrokovati poteškoće prilikom određenih medicinsko-dijagnostičkih postupaka.				
Točno	29 (45)	47 (73)	76 (59)	0,19
Netočno	35 (55)	17 (27)	52 (41)	
Tetovirane osobe mogu biti dobrovoljni darivatelji krvi.				
Točno	41 (64)	55 (86)	96 (75)	0,18
Netočno	23 (36)	9 (14)	32 (25)	
Ukupno	64 (100)	64 (100)	128 (100)	

* χ^2 test

5. RASPRAVA

U ispitivanoj skupini pacijenata 15 (23 %) ih je imalo tetovažu, a 6 (9 %) ispitanika razmišlja o tetoviranju, dok u ispitivanoj skupini zdravstvenih djelatnika njih 13 (20 %) ima tetovažu i čak 13 (20 %) njih razmišlja o tetoviranju. Ovo je dokaz da su tetovaže kod zdravstvenih djelatnika sve prisutnije, ali kako sam osobno anketirala sve zdravstvene djelatnike, važno je napomenuti kako niti jedna od tih tetovaža nije bila vidljiva dok su u uniformi.

Od ispitana 64 pacijenta 8 (13 %) ih se izjasnilo kako ne bi htjeli da se o njima brine tetovirani zdravstveni djelatnik, a 6 (10 %) ih se izjasnilo kako bi u takvoj situaciji osjećali nelagodu i nevjericu. Suprotno tomu niti jedan zdravstveni djelatnik nije se izjasnio kako ne bi da mu prilazi tetovirani pacijent, a prilikom brige o tetoviranom pacijentu 2 (3 %) zdravstvena djelatnika osjećala bi nelagodu i nevjericu. Ovime je dokazano da, iako minimalna, stigmatizacija tetoviranih zdravstvenih djelatnika u KBCO-u postoji, dok diskriminacije tetoviranih pacijenata od strane zdravstvenih djelatnika nema. Razlog tomu su predrasude koje pacijenti imaju o samim tetovažama, a odgovor „ne bih da mi taj zdravstveni djelatnik prilazi“ daje naslutiti kako pacijent unaprijed zaključuje da profesionalne kvalitete zdravstvenog djelatnika nisu dostatne za brigu o njemu samo na temelju postojanja vidljive tjelesne tetovaže.

Predrasuda je, doslovno, u širem smislu, unaprijed stvoren pozitivan ili negativan sud, uvjerenje o nekome ili nečem koje je neutemeljeno i neopravdano, neovisno o osobnom iskustvu i uglavnom pogrešno. Obično se naziv p. koristi za negativan stav prema svim pojedincima neke socijalne skupine. U psihološkoj strukturi p. naročito je izražena psihološka komponenta: negativna čuvstva, odbojnost i netrpeljivost. Zato se p. uporno održavaju, otporne su na promjene, teško se mijenjaju i onda kada postoji izloženost suprotnim spoznajama. Negativan odnos izražava se prema svakom pojedincu koji pripada skupini. Osobine pojedinca i njegovo ponašanje pritom nemaju važnost za doživljaj odbojnosti. Predrasudna osoba reagira prema njemu negativno samo zato što mu unaprijed neopravdano pripisuju sva ona nepoželjna svojstva koja pridaje cijeloj skupini. To pokazuje da kognitivnu komponentu predrasude čini stereotip (12).

U istraživanju, koje su provele Westerfield, Stafford, Speroni i Daniel u Americi, pacijenti su negativniju sliku imali o tetovažama na medicinskim sestrama, nego o tetovažama na medicinskim tehničarima. (2) Suprotno tomu, pacijenti u KBCO-u nisu radili značajnu razliku između medicinskih sestara i medicinskih tehničara s tetovažama, tj. 3 (5 %) ih se

izjasnilo kako odobrava tetovaže samo na medicinskim sestrama, 4 (6 %) da tetovaže odobrava samo na medicinskim tehničarima, a ostalih 57 (89 %) ih ili odobrava ili ne odobrava bez obzira na spol zdravstvenog djelatnika. Slika među ispitanim zdravstvenim djelatnicima malo je drugačija, tj. 7 (11 %) ih se izjasnilo kako ne odobravaju tetovaže na muškarcima već samo na ženama, a ostalih 57 (89 %) ih ili odobrava ili ne odobrava bez obzira na spol pacijenta. Također, valja istaknuti, kako se 39 (61 %) pacijenata i 54 (86 %) zdravstvena djelatnika izjasnilo kako tetovaže odobravaju, a 18 (28 %) pacijenata i 3 (5 %) zdravstvena djelatnika tetovaže ne odobravaju.

Florence Nightingale ističe da je za dobro funkcioniranje zdravstvene njege potrebno ispuniti dva uvjeta - dobro poznavanje njege kao i specifične medicinske vještine te visoka moralna zrelost medicinskih sestara. Osoba koja savjesno skrbi za druge razvija i stječe specifične vrline koje joj omogućavaju da tu skrb obavlja s lakoćom i postojanošću. Ljubav, pažljivost, požrtvornost, poštenje, iskrenost, povjerljivost, predanost, marljivost, strpljivost samo su neke vrline koje ekspliciraju vrijednosno ustrojstvo skrbi za druge (13). Upravo u ovom opisu medicinske sestre leži odgovor zašto je tolerantnost zdravstvenih djelatnika znatno veća od one među pacijentima. Kod zdravstvenog djelatnika, koji odgovara ovom opisu, nema mjesta za diskriminaciju pacijenta po bilo kojoj osnovi pa tako ni zbog tetovaže koju on ima.

Mišljenje pacijenata o tetovažama na zdravstvenim djelatnicima pokušala sam saznati pomoću 7 nabrojanih tvrdnji vezanih za karakterne osobine te profesionalne kvalitete, a pacijenti su morali odlučiti slažu li se ili ne s tim tvrdnjama. Prva se tvrdnja odnosila na karakter zdravstvenog djelatnika i 23 (36 %) pacijenata smatra da tetovaže ne odražavaju karakter zdravstvenog djelatnika, dok samo 11 (17 %) smatra da tetovaže odražavaju karakter zdravstvenog djelatnika. Većina pacijenata, točnije njih 30 (47 %) s tom se tvrdnjom niti slaže niti ne slaže.

Od 64 pacijenta, njih 7 (11 %) ne bi moglo otvoreno razgovarati sa zdravstvenim djelatnikom s tetovažom, dok njih 46 (72 %) ne bi imalo nikakvih problema u vođenju otvorenog razgovora sa tetoviranim zdravstvenim djelatnikom. U istraživanju koje je provedeno u Americi 62 % pacijenata smatra da su tetovirani zdravstveni djelatnici jednako pristupačni kao oni bez tetovaže, što bi značilo da su pacijenti u KBCO-u otvoreniji prema tetovažama od onih u Americi.

Jednaku dozu poštovanja prema tetoviranom i ne tetoviranom zdravstvenom djelatniku osjeća 47 (73 %) pacijenata, dok 6 (10 %) ne osjeća jednaku dozu poštovanja. Kada govorimo

o osjećaju sigurnosti, isti postotak pacijenata KBCO-a i pacijenata u Americi osjeća jednaku dozu sigurnosti pored tetoviranog i netetoviranog zdravstvenog djelatnika. 42 (65 %) pacijenta osjeća se jednako sigurno (zaštićeno), 5 (8 %) pacijenata ne osjeća se jednako sigurno (zaštićeno), a 17 (27 %) pacijenata nije se moglo odlučiti. Mogućnost otvorenog razgovora i osjećaj sigurnosti i zaštićenosti pacijenata uvelike je važan u planiranju i provođenju sestrinske skrbi. Utvrđivanje svih pacijentovih potreba, kao i planiranje i provođenje svih sestrinskih intervencija nije moguće ukoliko se odnos pacijenta i medicinske sestre/tehničara ne temelji na povjerenju. Iako se pojavljuju u vrlo malom postotku, još uvijek postoje pacijenti kojima su tetovaže na zdravstvenim djelatnicima prepreka za stvaranje odnosa punog povjerenja i bez određenih nedoumica, stoga smatram da takve pacijente zdravstveni djelatnik s tetovažom treba prepoznati te mu posvetiti više pažnje i pokušati izgraditi čvršći odnos, ili, ukoliko je moguće prekriti tetovažu prilikom brige za tog pacijenta.

Pojmovi impulzivnosti i povećane sigurnosti u sebe gotovo se uvijek vežu za osobe čije tijelo krase tetovaže. 8 (12 %) pacijenata smatra da su tetovirani zdravstveni djelatnici impulzivniji od onih bez tetovaža, 27 (42 %) pacijenata smatra da ta tvrdnja nije točna, a 29 (46 %) pacijenata niti se slaže niti se ne slaže s tom tvrdnjom. Ukoliko uzmemo u obzir da impulzivnost odlikuje ponašanje koje ne uključuje razmišljanje o mogućim posljedicama, zasigurno je da ona ne treba biti jedna od karakternih osobina zdravstvenog djelatnika. Iako tetovaža ne povlači za sobom impulzivnost, predrasuda o postojanju impulzivnosti svakako postoji, s obzirom da se samo 42 % pacijenata izjasnilo kako tu tvrdnju ne smatra točnom. Malo bolje izgleda situacija i paleta odgovora vezanih za povećanu sigurnost u sebe kod tetoviranih zdravstvenih djelatnika. Točnije, 32 (50 %) pacijenta smatra kako tetovirani zdravstveni djelatnici ne pokazuju veću dozu sigurnosti u sebe od zdravstvenih djelatnika bez tetovaže, 7 (11 %) smatra da povećana doza sigurnosti u sebe postoji, a 25 (39 %) pacijenata niti se slaže niti se ne slaže da postoji povećana doza sigurnosti kod tetoviranih zdravstvenih djelatnika.

Zadnja se tvrdnja odnosila na prihvaćenost tetoviranog zdravstvenog djelatnika u njegovoj okolini. Samo 4 (6 %) pacijenta smatra da su tetovirani zdravstveni djelatnici prihvaćeniji, dok se ostatak s tom tvrdnjom niti slaže niti ne slaže, odnosno ne slaže.

Da tetovaže odražavaju karakter pacijenata smatra 35 (55 %) zdravstvenih djelatnika, dok 14 (22 %) zdravstvenih djelatnika smatra da tetovaže ne odražavaju karakter pacijenta. Njih 15 (23 %) s tom se tvrdnjom niti slaže niti ne slaže.

Od 64 zdravstvena djelatnika, 1 (2 %) se zdravstveni djelatnik izjasnio kako ne bi mogao otvoreno razgovarati s pacijentom koji ima tetovažu, dok njih 63 (98 %) ne bi imalo nikakvih problema u vođenju otvorenog razgovora s tetoviranim pacijentom. Jednaku količinu poštovanja prema tetoviranom i ne tetoviranom pacijentima osjeća 64 (100 %) zdravstvena djelatnika. Dobiveni rezultat potvrda je da diskriminacija tetoviranih pacijenata od strane zdravstvenih djelatnika ne postoji kako sestrinska profesija i nalaže.

Ne postoji značajan problem kada govorimo o osjećaju sigurnosti (zaštićenosti) zdravstvenih djelatnika prilikom skrbi za tetoviranog pacijenta. 59 (92 %) osjeća se jednako sigurno (zaštićeno) kao i prilikom skrbi za netetoviranog pacijenta, 2 (4 %) se ne osjeća jednako sigurno (zaštićeno), a 3 (5 %) zdravstvena djelatnika sa tvrdnjom da se osjećaju jednako sigurno (zaštićeno) niti se slažu niti ne slažu.

31 (48 %) zdravstveni djelatnik impulzivnost pacijenata ne povezuje s tetovažama, dok 16 (25 %) zdravstvenih djelatnika smatra da su tetovirani pacijenti impulzivniji od pacijenata bez tetovaže, a 17 (27 %) ih se nije s tvrdnjom niti složilo niti ne složilo.

35 (52 %) zdravstvenih djelatnika smatra kako tetovirani pacijenti ne pokazuju veću dozu sigurnosti u sebe od pacijenata bez tetovaže, 10 (15 %) ih smatra da povećana doza sigurnosti u sebe postoji, a 22 (34 %) zdravstvena djelatnika nije se s tvrdnjom niti složilo niti ne složilo.

Zadnja se tvrdnja odnosila na prihvaćenost tetoviranog pacijenta u njegovoj okolini. Samo 5 (8 %) zdravstvenih djelatnika smatra da su tetovirani pacijenti prihvaćeniji, dok se ostatak s tom tvrdnjom niti slaže niti ne slaže, odnosno ne slaže.

Pacijenti i zdravstveni djelatnici dijele mišljenje o vidljivim tjelesnim tetovažama u određenim točkama, no postoje točke u kojima se i značajno razlikuju. Tako naprimjer, pacijenti smatraju da tetovaže ne odražavaju karakter osobe, a zdravstveni se djelatnici s tom tvrdnjom u velikom postotku ne slažu, točnije, medijan odgovora zdravstvenih djelatnika jest da se djelomično slažu s navedenom tvrdnjom. Pacijenti su značajnije neodlučni oko tvrdnje da mogu otvoreno razgovarati s tetoviranim zdravstvenim djelatnikom isto kao i s netetoviranim, dok su zdravstveni djelatnici u potpunosti sigurni da jednako otvoreno mogu razgovarati i s tetoviranim i netetoviranim pacijentom.

Kada je u pitanju poštovanje prema tetoviranim tj. netetoviranim osobama, pacijenti isto kao i zdravstveni djelatnici osjećaju jednaku dozu poštovanja prema svima.

Od iznimne je važnosti da se pacijent pored zdravstvenog djelatnika osjeća sigurno (zaštićeno), no suprotno zdravstvenim djelatnicima koji se u potpunosti osjećaju sigurno i pored tetoviranih i netetoviranih pacijenata, postoje pacijenti koji se pored tetoviranih zdravstvenih djelatnika ne osjećaju sigurno.

S obzirom na to da postojanje određenih predrasuda ponekad postoji zbog određenih saznanja, odnosno neznanja o određenoj temi, istraživanjem sam provjerila i znanje pacijenata i zdravstvenih djelatnika o tetovažama, nuspojavama i njihovim posljedicama. Podatak koji valja istaknuti svakako je taj da čak 91 (71 %) ispitanik, podjednako pacijenti i zdravstveni djelatnici, smatra da se oboljeli od epilepsije i dijabetesa ne bi smjeli tetovirati. Bolje znanje o nuspojavama i mogućim poteškoćama prilikom medicinsko-dijagnostičkih postupaka imaju zdravstveni djelatnici.

Vidljive tjelesne tetovaže na medicinskim sestrama/tehničarima, kod vrlo malog broja ispitanika (pacijenata), još uvijek nisu prihvatljive. Prema rezultatima istraživanja, kod određenih pacijenata, upravo bi tetovaže bile krivac za neuspjelu izgradnju povoljnog terapijskog odnosa. S druge strane, medicinske sestre/tehničari izgradili bi povoljan terapijski odnos s pacijentom koji ima vidljivu tjelesnu tetovažu isto kao što bi to učinili s pacijentom koji ju nema, tj. tetovaža ne bi stvarala barijeru prilikom kontakta s tetoviranim pacijentom. Jasno je da veću toleranciju za tetovaže posjeduju medicinske sestre/tehničari jer je upravo tolerancija vrlina koju bi trebale posjedovati sve medicinske sestre/tehničari.

6. ZAKLJUČAK

Nakon provedenog istraživanja i analize svih rezultata, zaključila sam sljedeće:

1. Predrasude pacijenata o tetovažama još uvijek su, u vrlo malom postotku, prepreka za uspostavljanje kvalitetnog i čvrstog odnosa između medicinske sestre i pacijenta.
2. Stigmatizacija tetoviranih osoba još uvijek je prisutna.
3. Većina pacijenata i medicinskih sestara/tehničara tetovažama ne bi pridavala pažnju, dok bi nekolicina pacijenata osjećala nelagodu i nevjericu u okruženju tetovirane medicinske sestre/tehničara.
4. Kada je riječ o spolu tetovirane osobe, većina pacijenata i medicinskih sestara/tehničara tetovaže odobravaju ili ne odobravaju, bez obzira na spol osobe koja ima tetovažu
5. Zdravstveni su djelatnici u potpunosti sigurni da jednako otvoreno mogu razgovarati i s tetoviranim i netetoviranim pacijentom, dok se s druge strane, svi pacijenti nisu izjasnili da mogu otvoreno razgovarati s tetoviranim zdravstvenim djelatnikom.

7. SAŽETAK

Cilj istraživanja: Cilj ovog istraživanja bio je ispitati mišljenje pacijenata, medicinskih sestara i tehničara o vidljivim tjelesnim tetovažama te usporediti njihova mišljenja.

Nacrt studije: Presječno istraživanje.

Ispitanici i metode: U istraživanje je bilo uključeno 128 ispitanika (64 pacijenta i 64 zdravstvena djelatnika) u Kliničkom bolničkom centru Osijek. Ispitano je 38 (53,3 %) muškaraca te 90 (46,7 %) žena. Ispitanici su bili u dobi od 18 do 94 godine. Kao instrument istraživanja koristila sam izvorni upitnik. Podatci su statistički analizirani pomoću SPSS-a (inačica 16.0, SPSS Inc., Chicago, IL, SAD).

Rezultati: Više od 60 % pacijenata i zdravstvenih djelatnika reklo je da ne bi pridavalo pažnju tome ima li zdravstveni djelatnik ili pacijent tetovažu. Uz nekoliko iznimaka, pacijenti i medicinske sestre/tehničari tetovaže su/nisu odobravali bez obzira na spol tetovirane osobe. Određeni se broj pacijenata izjasnio kako ne bi htio da im prilazi tetovirani zdravstveni djelatnik, suprotno tome, niti jedan zdravstveni djelatnik nije se izjasnio kako ne bi htio da mu prilazi tetovirani pacijent. Zdravstveni djelatnici češće su se osjećali opušteno u društvu tetoviranog pacijenta, nego li pacijent u društvu tetoviranog zdravstvenog djelatnika.

Zaključak: Vidljive tjelesne tetovaže na medicinskim sestrama/tehničarima, kod vrlo malog broja ispitanika (pacijenata), još uvijek nisu prihvatljive. Prema rezultatima istraživanja upravo bi tetovaže bile krive za neuspjelu izgradnju povoljnog terapijskog odnosa. S druge strane, medicinske sestre/tehničari izgradili bi povoljan terapijski odnos s pacijentom koji ima vidljivu tjelesnu tetovažu isto kao što bi to učinili s pacijentom koji ju nema, tj. tetovaža ne bi stvarala barijeru prilikom kontakta s tetoviranim pacijentom.

KLJUČNE RIJEČI: diskriminacija, medicinska sestra, pacijent, stigmatizacija, tetovaže

8. SUMMARY

Aim: to determine patients' and nurses' opinions about visible body tattoos and then compare them.

Study design: cross-sectional study.

Patients and methods: Study included 128 respondents (64 patients and 64 nurses) at University Hospital Centre Osijek. 38 (53,3 %) men were examined, 35 of them were patients and 3 of them were medical technicians. 90 (46,7 %) women were examined, 29 of them were patients and 61 of them were nurses. The minimum age of the respondents was 18 and while the maximum age was 94. I used survey (that I designed) as a study measure. Data was statistically analysed by SPSS (version 16.0, SPSS Inc., Chicago, IL, USA).

Results: More than 60 % of patients and nurses stated that they wouldn't pay attention to visible body tattoos on nurses or patients. With few exceptions, patients and nurses approved/did not approve tattoos no matter the gender of the tattooed person. Certain number of patients claimed that they don't want a tattooed nurse around them, opposite of that, none of the nurses claimed that they don't want a tattooed patient around them. Nurses often felt more comfortable around tattooed patients than patients around tattooed nurses.

Conclusion: Visible body tattoos on nurses, in some of the respondents (patients), still aren't greeted with approval. From the study results, in certain number of patients, tattoos were blamed for lack of success in building an ideal therapeutic relationship. On the other side, nurses would build an ideal therapeutic relationship with a tattooed patient same as they would build with a patient without tattoos, i.e. tattoo wouldn't be an obstacle during contact with tattooed patient.

KEY WORDS: nurse, patient, tattoo, discrimination, stigmatization

9. LITERATURA

1. Bixler S, Scherrer-Dugan L. 5 Steps to Professional Presence. 2. izd. Avon: Adams Media Corporation; 2000.
2. Thomas CM, Ehret A, Ellis B, Colon-Shoop S, Linton J, Metz S. Perception of Nurse Caring, Skills, and Knowledge Based on Appearance. *J Nurs Adm.* 2010;40(11):489-97.
3. Tetovaža: crtati po tijelu. Drvo znanja. 2003;67:46-51.
4. Lobell JA., Powell EA. Ancient Tattoos. *Archaeology.* 2013;66(6), 41.
5. Prlić N. Zdravstvena njega. Zagreb: Školska knjiga; 2000.
6. King IM. A Theory for Nursing: Systems, Concepts, Process. New York, NY: Wiley & Sons; 1981.
7. Pfeifer GM. Attitudes toward piercings and tattoos: Does body modification suggest a lack of professionalism, or is it simply freedom of expression?. *Am J Nurs.* 2012;112(5):15
8. Westerfield HV, Stafford AB, Speroni KG, Daniel MG. Patients' Perceptions of Patient Care Providers With Tattoos and/or Body Piercings. *J Nurs Adm.* 2012; 42(3):160-4.
9. Wiseman DB. Perceptions of a tattooed college instructor. *Psychol Rep.* 2010;106(3):845-50.
10. Rijavec M. Čuda se ipak događaju: Psihologija pozitivnog mišljenja. 3. izd. Zagreb: IEP; 2000.
11. Furlan I., Kljajić S., Kolesarić V., Krizmanić M., Szabo S., Šverko B. Psihologijski rječnik. 2. izd. Jastrebarsko: Naklada Slap; 2005.
12. Ten Have HAMJ., Gordijn B. (2014.) Handbook of Global Bioethics. 3. izd. Dordrecht: Springer Reference; 2014.
13. Matulić, T. Identitet, profesija i etika sestriinstva. *Bogoslovska smotra.* 2007;3:727-744

10. ŽIVOTOPIS

Ime i prezime: Ines Čordaš

Datum i mjesto rođenja: 11. 8. 1995. Osijek, Hrvatska

Adresa: Osječka 57, Valpovačka Satnica

Telefon: 099/4066897

E-mail: inescordas@gmail.com

Obrazovanje:

2014. - 2018. Sveučilišni preddiplomski studij sestrinstva, Medicinski fakultet Osijek

2010. - 2014. Medicinska škola Osijek

2002. - 2010. Osnovna škola Petrijevcu, Petrijevcu

11. PRILOZI

Prilog 1: Obavijest za ispitanike o istraživanju te informirani pristanak o sudjelovanju u istraživanju.

Prilog 2: Upitnik za ispitivanje mišljenja pacijenata o vidljivim tjelesnim tetovažama na medicinskim sestrama/tehničarima.

Prilog 3: Upitnik za ispitivanje mišljenja medicinskih sestara/tehničara o vidljivim tjelesnim tetovažama na pacijentima.

Prilog 1: Obavijest za ispitanike o istraživanju i te informirani pristanak o sudjelovanju u istraživanju.

OBAVIJEST ZA ISPITANIKE ISTRAŽIVANJA

Poštovani,

Molim Vas za sudjelovanje u istraživanju čiji je cilj ispitati mišljenja pacijenta, medicinskih sestara i medicinskih tehničara o vidljivim tjelesnim tetovažama. Ovo istraživanje provodi Ines Čordaš, studentica treće godine Sveučilišnog preddiplomskog studija sestrinstva Sveučilišta J. J. Strossmayera u Osijeku u svrhu izrade završnog rada na temu: "Mišljenje pacijenata, medicinskih sestara i tehničara o vidljivim tjelesnim tetovažama".

U istraživanju će biti rabljen anonimni anketni upitnik koji u prvome dijelu sadržava pitanja koja se odnose na demografske podatke, u drugom dijelu sadržava tri pitanja koja se odnose na mišljenje medicinske sestre/tehničara i pacijenta o tetovažama, treći dio sadržava sedam izjava na Likertovoj skali o medicinskim sestrama/tehničarima i pacijentima s tetovažom koje ispitanici trebaju ocijeniti sa 1-5 gdje je 1-uopće se ne slažem, a 5-u potpunosti se slažem s izjavom.

Molim Vas pročitajte ovu obavijest u cijelosti i prije pristanka na sudjelovanje u istraživanju postavite bilo koje pitanje.

INFORMIRANI PRISTANAK ISPITANIKA NA SUDJELOVANJE U ISTRAŽIVANJU

Pročitao/la sam ovaj formular o sudjelovanju u istraživanju koje provodi Ines Čordaš pod naslovom: "Mišljenje pacijenata, medicinskih sestara i tehničara o vidljivim tjelesnim tetovažama". Dana mi je mogućnost postavljanja pitanja na koje sam mi je dan precizan i razumljiv odgovor te razumijem svrhu ovog istraživanja kao i zajamčenost moje anonimnosti. Popisom ovog obrasca bez prisile pismeno potvrđujem sudjelovanje u istraživanju.

Tiskano ime i prezime ispitanika/ce:

Potpis:

U Osijeku, _____

Prilog 2: Upitnik za ispitivanje mišljenja pacijenata o vidljivim tjelesnim tetovažama na medicinskim sestrama/tehničarima.

MIŠLJENJE PACIJENATA O VIDLJIVIM TJELESNIM TETOVAŽAMA NA MEDICINSKIM SESTRAMA/TEHNIČARIMA

Autor anketnog upitnika: Ines Čordaš, Sveučilište J.J. Strossmayer, Medicinski fakultet, Sveučilišni preddiplomski i diplomski studij Sestrinstva, Osijek, Hrvatska

Kontakt: inescordas@gmail.com

UPUTE:

Pomoću ovog obrasca istražiti će se Vaše mišljenje o vidljivim tjelesnim tetovažama na medicinskim sestrama/tehničarima.

Molim Vas da odgovorite na sva pitanja. Ako niste sigurni koji odgovor biste odabrali, odaberite onaj koji Vam se čini najprimjerenijim. To je najčešće Vaš prvi odgovor.

Molim Vas da na sva pitanja pokušate odgovoriti iskreno.

Spol M Ž

Dob _____

1. Gdje živite?

- a) živim u gradu
- b) živim u predgrađu
- c) živim na selu

2. Imate li tetovažu/e?

- a) da, imam više njih
- b) da, imam jednu tetovažu
- c) ne, ali razmišljam o tetoviranju
- d) ne, ne želim tetovažu

3. Kada bi se o meni brinula/o tetovirana/i medicinska sestra/tehničar osjećao/la bih:

- a) opuštenost, volim tetovaže
- b) nelagodu i nevjericu
- c) ne bih htio/la da mi ta/j medicinska sestra/tehničar prilazi
- d) ne bih tomu pridodao/la pažnju

4. Imam jednako mišljenje o vidljivim tetovažama na medicinskim sestrama i tehničarima:

- a) da, odobravam tetovaže na medicinskim sestrama kao i na medicinskim tehničarima
- b) da, ne odobravam tetovaže na medicinskim sestrama kao i na medicinskim tehničarima
- c) ne, odobravam tetovaže na medicinskim sestrama ali ne i na medicinskim tehničarima
- d) ne, ne odobravam tetovaže na medicinskim sestrama ali ih odobravam na medicinskim tehničarima

Zaokruži tvrdnju s kojom se slažeš.

1-uopće se ne slažem, 2-djelomično se ne slažem, 3-niti se slažem niti se ne slažem, 4-djelomično se slažem, 5-u potpunosti se slažem

1.	Tetovaže odražavaju ukus i karakter medicinske sestre/tehničara.	1	2	3	4	5
2.	S medicinskom sestrom/tehničarom s tetovažom mogu otvoreno razgovarati isto kao s medicinskom sestrom/tehničarom bez tetovaže.	1	2	3	4	5
3.	Prema medicinskoj sestri/tehničaru s tetovažom osjećam jednaku dozu poštovanja kao prema medicinskoj sestri/tehničaru bez tetovaže.	1	2	3	4	5

4.	Pored medicinske sestre/tehničara s tetovažom osjećam se jednako sigurnim(zaštićenim) kao pored medicinske sestre/tehničara bez tetovaže.	1	2	3	4	5
5.	Medicinska sestra/tehničar s tetovažom impulzivnija/i je od medicinske sestre/tehničara bez tetovaže.	1	2	3	4	5
6.	Medicinska sestra/tehničar s tetovažom sigurnija/i je u sebe od medicinske sestre/tehničara bez tetovaže.	1	2	3	4	5
7.	Medicinska sestra/tehničar s tetovažom prihvaćenija/i je u svojoj okolini od medicinske sestre/tehničara bez tetovaže.	1	2	3	4	5

Zaokruži tvrdnju s kojom se slažeš.

Točno- tvrdnja je točna, netočno- tvrdnja nije točna

1.	Tetoviranje se kroz povijest koristilo u svrhu otklanjanja boli.	TOČNO	NETOČNO
2.	Tetoviranje se danas ne koristi za postupke vezane uz medicinu.	TOČNO	NETOČNO
3.	Tetovirati se ne bi smjeli oboljeli od epilepsije i dijabetesa.	TOČNO	NETOČNO
4.	Moguće nuspojave tetoviranja su tetanus, HIV virus, hepatitis, herpes.	TOČNO	NETOČNO
5.	Tetovaže mogu uzrokovati poteškoće prilikom određenih medicinsko-dijagnostičkih postupaka.	TOČNO	NETOČNO
6.	Tetovirane osobe mogu biti dobrovoljni darivatelji krvi.	TOČNO	NETOČNO

Prilog 3: Upitnik za ispitivanje mišljenja medicinskih sestara/tehničara o vidljivim tjelesnim tetovažama na pacijentima.

MIŠLJENJE MEDICINSKIH SESTARA/TEHNIČARA O VIDLJIVIM TJELESNIM TETOVAŽAMA NA PACIJENTIMA

Autor anketnog upitnika: Ines Čordaš, Sveučilište J.J. Strossmayer, Medicinski fakultet, Sveučilišni preddiplomski i diplomski studij Sestrinstva, Osijek, Hrvatska

Kontakt: inescordas@gmail.com

UPUTE:

Pomoću ovog obrasca istražiti će se Vaše mišljenje o vidljivim tjelesnim tetovažama pacijentima.

Molim Vas da odgovorite na sva pitanja. Ako niste sigurni koji odgovor biste odabrali, odaberite onaj koji vam se čini najprimjerenijim. To je najčešće Vaš prvi odgovor.

Molim Vas da na sva pitanja pokušate odgovoriti iskreno.

Spol M Ž

Dob _____

1. Gdje živite?

- a) živim u gradu
- b) živim u predgrađu
- c) živim na selu

2. Imate li tetovažu/e?

- a) da, imam više njih
- b) da, imam jednu tetovažu
- c) ne, ali razmišljam o tetoviranju
- d) ne, ne želim tetovažu

3. Kada bih se brinuo/la o tetoviranom pacijentu osjećao/la bih:

- a) opuštenost, volim tetovaže
- b) nelagodu i nevjericu
- c) ne bih htio/la da mi taj pacijent prilazi
- d) ne bih tomu pridodao/la pažnju

4. Imam jednako mišljenje o vidljivim tetovažama na pacijentima i pacijenticama:

- a) da, ne smetaju mi tetovaže na pacijentima kao i na pacijenticama
- b) da, smetaju mi tetovaže na pacijentima kao i na pacijenticama
- c) ne, ne smetaju mi tetovaže na pacijentima ali mi smetaju na pacijenticama
- d) ne, smetaju mi tetovaže na pacijentima ali ne i na pacijenticama

Zaokruži tvrdnju s kojom se slažeš.

1-uopće se ne slažem, 2-djelomično se ne slažem, 3-niti se slažem niti se ne slažem, 4-djelomično se slažem, 5-u potpunosti se slažem

1.	Tetovaže odražavaju ukus i karakter pacijenta/pacijentice.	1	2	3	4	5
2.	S pacijentom/pacijenticom s tetovažom mogu otvoreno razgovarati isto kao s pacijentom/pacijenticom bez tetovaže.	1	2	3	4	5
3.	Prema pacijentu/pacijentici s tetovažom osjećam jednaku dozu poštovanja kao prema pacijentu/pacijentici bez tetovaže.	1	2	3	4	5

4.	Pored pacijenta/pacijentice s tetovažom osjećam se jednako sigurnim(zaštićenim) kao pored pacijenta/pacijentice bez tetovaže.	1	2	3	4	5
5.	Pacijent/pacijentica s tetovažom impulzivniji/a je od pacijenta/pacijentice bez tetovaže.	1	2	3	4	5
6.	Pacijent/pacijentica s tetovažom sigurniji/a je u sebi od pacijenta/pacijentice bez tetovaže.	1	2	3	4	5
7.	Pacijent/pacijentica s tetovažom prihvaćeniji/a je u svojoj okolini od pacijenta/pacijentice bez tetovaže.	1	2	3	4	5

Zaokruži tvrdnju s kojom se slažeš.

Točno- tvrdnja je točna, netočno- tvrdnja nije točna

1.	Tetoviranje se kroz povijest koristilo u svrhu otklanjanja boli.	TOČNO	NETOČNO
2.	Tetoviranje se danas ne koristi za postupke vezane uz medicinu.	TOČNO	NETOČNO
3.	Tetovirati se ne bi smjeli oboljeli od epilepsije i dijabetesa.	TOČNO	NETOČNO
4.	Moguće nuspojave tetoviranja su tetanus, HIV virus, hepatitis, herpes.	TOČNO	NETOČNO
5.	Tetovaže mogu uzrokovati poteškoće prilikom određenih medicinsko-dijagnostičkih postupaka.	TOČNO	NETOČNO
6.	Tetovirane osobe mogu biti dobrovoljni darivatelji krvi.	TOČNO	NETOČNO